

Voorkeursstrategie Centraal Holland

In het kader van het
Nationaal Deltaprogramma

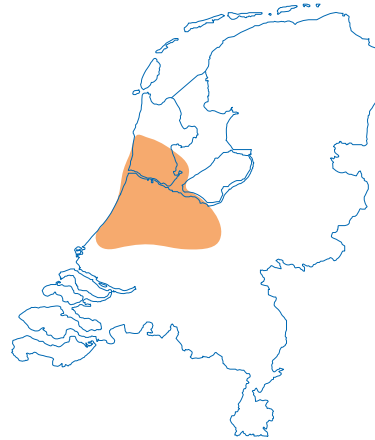

Colofon

Centraal Holland

De leden van het Directeuren/Bestuurlijk Platform Gebiedsopgave Centraal Holland zijn:

- Provincie Noord-Holland
- Provincie Utrecht
- Provincie Zuid-Holland
- Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
- Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
- Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
- Hoogheemraadschap van Rijnland
- Rijkswaterstaat
- Gemeente Amsterdam
- Ministerie van IenW (DGWB)
- Ministerie van VRO
- Metropoolregio Amsterdam

De partners waar Centraal Holland intensief mee samenwerkt zijn, onder andere:

- NOVEX Groene Hart
- NOVEX Noordzeekanaalgebied
- NOVEX Metropoolregio Amsterdam
- NOVEX Utrecht-Amersfoort
- Vernieuwing Spui- en Gemaalcomplex IJmuiden
- Staf Deltacommissaris

Centraal Holland neemt deel aan de **Stuurgroep Deltaprogramma**.

Eerste Voorkeursstrategie Centraal Holland

In het Deltaprogramma 2024 *'Nu voor later'* (publicatie september 2023) staat vermeld dat Centraal Holland in 2023 een proces doorloopt om als deelgebied in het Deltaprogramma opgenomen te worden. Sinds 2024 is Centraal Holland officieel een gebied in het Nationaal Deltaprogramma: *Deltaregio Centraal Holland*.

De thema's en gebieden in het Deltaprogramma werken met Deltabeslissingen en Voorkeursstrategieën, die elke zes jaar worden herijkt. Centraal Holland heeft de (tweede) herijking van het Deltaprogramma benut om deze eerste voorkeursstrategie in het kader van het Nationaal Deltaprogramma op te stellen en de belangen van Centraal Holland door te laten klinken in de herijking van de bestaande Deltabeslissingen en Voorkeursstrategieën.

NATIONAAL DELTAPROGRAMMA

Producten Centraal Holland

In de context van het Deltaprogramma levert Centraal Holland in 2026 de volgende producten op:

- **Voorkeursstrategie** Centraal Holland (dit document)

De term Voorkeursstrategie sluit aan bij de terminologie van het Deltaprogramma. Anders dan de naam (voorkeur) suggereert, is geen keuze gemaakt uit verschillende strategieën. Gedurende het doorlopen proces is de strategie opgebouwd, waarbij continu alternatieven zijn afgewogen.

- **Syntheserapport** Centraal Holland (achtergrondrapport bij dit document)

Alle thema's en gebieden in het Deltaprogramma leveren een Syntheserapport op, die de basis vormen voor het Eindrapport Tweede Herijking Deltaprogramma. Het Syntheserapport is het achtergrondrapport bij deze voorkeursstrategie en bevat een beschrijving van het doorlopen proces, een verdiepende analyse van de opgaven, inclusief bronvermeldingen, de afwegingen en de afhankelijkheden met andere thema's en gebieden in het Deltaprogramma.

- **Gebiedsparagraaf** Centraal Holland in Deltaprogramma 2027.

Doorkijk

Het Nationaal Deltaprogramma doorloopt een continu proces met ijkmomenten. De producten die Centraal Holland in 2026 oplevert zijn gebaseerd op de beschikbare kennis en inzichten op dat moment. Doordat ontwikkelingen doorlopen, kunnen deze producten later mogelijk deels niet meer aansluiten bij de actuele situatie. Binnen Centraal Holland wordt ook verder gewerkt, zowel bovenregionaal als in de regio zelf. In de jaarlijkse gebiedsparagraaf in het Deltaprogramma (Prinsjesdag) wordt gerapporteerd over voortgang en actuele ontwikkelingen in relatie tot de voorkeursstrategie.

Welkom in Centraal Holland

Een waterrobuust en leefbaar Centraal Holland, nu én voorbij 2100. **Onze missie is ambitieus en noodzakelijk.** De uitdagingen waar we voor staan zijn groot. Klimaatverandering en de toenemende druk op de ruimte maken dat wateropgaven steeds urgenter worden. Deze opgaven raken vaker en directer aan de ordening en inrichting van de leefomgeving en zijn niet meer alleen in het watersysteem en met techniek op te lossen. In Centraal Holland gaat het daarom altijd over **water én ruimte**.

In die verbinding van water en ruimte ligt de kracht van Centraal Holland. **Als partners in Centraal Holland bundelen we kennis en daadkracht.** We moeten nieuwe paden bewandelen en iedereen heeft daarin iets te doen: binnen de eigen organisatie, in samenwerking met partners, in afstemming met de sectoren én in dialoog met de stakeholders daaromheen. Daarom spreekt deze voorkeursstrategie over de opgaven en uitdagingen waar 'we' gezamenlijk als partners voor staan.

We verbinden de verschillende wateropgaven met elkaar en met de ruimtelijke opgaven en verbinden het lokale, (boven)regionale en nationale niveau. Want keuzes in Centraal Holland zijn onlosmakelijk verbonden met ontwikkelingen in omliggende gebieden, zoals het IJsselmeergebied, Kust en Rivieren. We richten onze blik daarbij nadrukkelijk op de lange termijn (voorbij 2100) en vertalen wat dat voor het nu betekent.

"We kunnen de wateropgaven alleen aanpakken als we water en ruimte echt met elkaar verbinden. Dat vraagt dat we samen nieuwe paden verkennen en dat iedereen daarin verantwoordelijkheid neemt."

– Anouk Gielen, voorzitter Bestuurlijk Platform Centraal Holland

Als collectief brengt Centraal Holland een duidelijke boodschap over de opgaven in het gebied en de consequenties. We doen dat met feiten, inzichten en scenario's, ook als die soms ongemakkelijk zijn. Daarmee geven we lopende trajecten en andere tafels bouwstenen in verschillende vormen, zoals een duwtje in de rug, een stevig advies, een startpunt voor een gesprek of een overzicht van keuzes.

Tijdens het maken van deze voorkeursstrategie zijn de partners in Centraal Holland al begonnen **met het vertalen van de gezamenlijke boodschap** naar relevante programma's, agenda's, projecten, processen, tafels en kaarten op alle schaalniveaus (onder andere de Nota Ruimte, het Nationaal Water Programma, de Provinciale Omgevingsvisies, de Ruimtelijke Arrangementen, NOVEX-en, Regionale Waterprogramma's van de provincies en Waterbeheerprogramma's van de waterschappen). In dit document staan praktijkvoorbeelden uit lopende gebiedsaanpakken die de richting van de voorkeursstrategie voor Centraal Holland illustreren.

"Benut deze Voorkeursstrategie Centraal Holland als kompas in het dagelijkse werk. Zo zetten we gezamenlijk de volgende stap naar een waterrobuust en leefbaar Centraal Holland."

– Has Bakker, voorzitter Bestuurlijk Platform Centraal Holland

Namens het Bestuurlijk Platform Centraal Holland,
1 juni 2026,

Has Bakker
Gedeputeerde Provincie Utrecht
Medevoorzitter Bestuurlijk Platform

Anouk Gielen
Gedeputeerde Provincie Noord-Holland
Medevoorzitter Bestuurlijk Platform

Inhoudsopgave

Colofon	2
Welkom in Centraal Holland	4
1. Gebiedsbeschrijving Centraal Holland	6
2. Grote opgaven vragen om een gezamenlijke strategie	7
De opgaven waar Centraal Holland voor staat	7
Inzichten en doorwerking	7
Niets doen en doorgaan op dezelfde weg is geen optie	9
3. Strategie op hoofdlijnen: de benodigde richting	11
We blijven	11
We veranderen	11
Leidende principes	12
Hoe geeft Centraal Holland 'we blijven en we veranderen' verder vorm?	14
4. Verdieping inzichten en doorwerking (naar thema en schaalniveau)	15
Ruimte én water	15
Zoetwaterbeschikbaarheid	16
Wateroverlast	19
Waterveiligheid	21
5. Waar ligt de focus van Centraal Holland?	24
Rolopvatting	24
Focus: bovenregionaal en per strategisch doel	24
Strategische doelen in de praktijk	29

Praktijkvoorbeelden

<i>Water en bodem op de Heuvelrug en in de Gooi en Vechtstreek: tijd voor keuzes</i>	18
<i>Drijvend bouwen: wonen met het water</i>	19
<i>Natte voeten, droge cijfers, het Klimaatbos in de Diemerscheg</i>	21
<i>Werken aan meerlaagsveiligheid in Amsterdam-Zuidoost</i>	23
<i>Stap voor stap keuzes maken in de Houtrakpolder</i>	26
<i>Aanpak zoetwater in de kustzone van Centraal Holland</i>	30

1. Gebiedsbeschrijving Centraal Holland

Centraal Holland is een dichtbevolkt gebied met 4 miljoen mensen. De ligging in het hart van de delta, met de Noordzee dichtbij en via rivieren en kanalen verbonden met het Europese achterland, maakt dit gebied tot een belangrijke economische motor binnen Nederland. Veel functies in de regio zijn direct afhankelijk van het watersysteem met het Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal als spil.

Amsterdam en Utrecht zijn de grootste stedelijke kernen en ook daarbuiten is sprake van intensief ruimtegebruik en een grote diversiteit aan functies. Een kwart van de Nederlandse woningbouwopgave is gepland in Centraal Holland. Het Noordzeekanaalgebied met de Port of Amsterdam is aangemerkt als één van de focuspunten voor de energietransitie en circulaire economie in Nederland. En Centraal Holland herbergt mainport Schiphol en diverse greenports. Om alle opgaven een plek te geven kent de regio vijf NOVEX-gebieden: Metropoolregio Amsterdam, Utrecht-Amersfoort, Groene Hart, Noordzeekanaalgebied en Schiphol.

Het gebied is voor het grootste gedeelte laaggelegen en omvat een diversiteit aan landschappen, van de duinrand, veenweidegebieden met droogmakerijen, polders, de linkerflank van de Utrechtse Heuvelrug tot uitgestrekte stedelijke zones. Elk deelgebied is gevormd door het specifieke bodem- en watersysteem en de ontwikkelingen ter plaatse.

2. Grote opgaven vragen om een gezamenlijke strategie

De opgaven waar Centraal Holland voor staat

De opgaven in Centraal Holland worden veroorzaakt door de combinatie van het sterk gereguleerde watersysteem, de afhankelijkheid van keuzes in het watersysteem van omliggende gebieden, klimaatverandering en de grote druk op de ruimte. De combinatie van ruimtegebruik en het watersysteem in Centraal Holland zorgen ervoor dat de regio **te kwetsbaar**, **te inflexibel** en **te afhankelijk** is (zie voor meer toelichting *Quickscan Centraal Holland. Deel 1: Analyse*, Klijn, de Koning, Nieuwenhuis en van Buuren, 2024).

Centraal Holland ligt voor een groot deel onder NAP en komt door bodemdaling steeds lager te liggen. Het watersysteem van Centraal Holland is volledig **gereguleerd** en grotendeels door de mens vormgegeven. Polders, pompen, dijken, gegraven kanalen en kunstmatige waterwegen zorgen ervoor dat water gestuurd en beheerst kan worden. Tegelijkertijd is het systeem sterk **afhankelijk** van de omliggende watersystemen voor aan- en afvoer van water en de bescherming tegen overstromingen (Rijn, IJsselmeer/Markermeer en Noordzee).

Door **klimaatverandering** krijgt het gebied te maken met extremere weersomstandigheden dan waarvoor het watersysteem en de ruimte is ingericht. Dan gaat het voornamelijk om de effecten van zeespiegelstijging, vaker en/of langer droge perioden, hitte en heviger neerslagbuien.

De huidige functies in het gebied stellen ieder hun eigen eisen aan het watersysteem. Die eisen zijn soms tegenstrijdig en leveren conflicten op of beperken de flexibiliteit van het watersysteem bij calamiteiten. Tegelijkertijd is de **druk op de ruimte** groot. Er staat veel te veranderen in de regio door de groei van de bevolking en de economie en de daaraan gekoppelde opgaven en ambities op het gebied van woningbouw, energietransitie, landbouw, (circulaire) economie, natuur en recreatie. Veel van deze ruimtelijke opgaven zijn van nationaal belang en komen samen in vijf NOVEX-gebieden gelegen in Centraal Holland: Noordzeekanaalgebied, Metropoolregio Amsterdam, Groene Hart, Utrecht-Amersfoort en Schiphol.

Inzichten en doorwerking

De combinatie van intensief ruimtegebruik en klimaatverandering zorgt voor een reële en té grote kans op maatschappelijke ontwrichting. Denk aan grootschalige wateroverlast, economische en maatschappelijke schade door zoetwatertekorten en een geleidelijke toename van de kwetsbaarheid voor overstromingen.

Voor **ruimtegebruik** weten we dat:

- Er de afgelopen 10 jaar een flinke hoeveelheid nieuwbouwwoningen is bijgebouwd en er voor de komende 15 jaar honderdduizenden nieuwe woningen gepland staan. Daar komt de vraag naar extra bedrijventerreinen en (energie)infrastructuur nog bij.
- Alle plannen tot circa 2040 een grote ruimtevraag bevatten en een verdere toename van het verhard oppervlak.
- De haven- en industriegebieden in het Noordzeekanaalgebied cruciaal zijn voor de (inter)nationale handel en de energietransitie. Om deze functie te behouden is voldoende ruimte nodig voor havens, industrie en energieprojecten, zoals het regionale waterstofnetwerk, het CO₂-netwerk en transformatorstations. Maar ook elders is verduurzaming, uitbreiding en verzwaring van het energienetwerk en de bijbehorende infrastructuur nodig.
- De trend is dat het areaal bebouwd terrein toeneemt ten koste van landbouwgebied.

Dat betekent dat:

- De toename van verharding tot een grotere belasting op het waterafvoerstelsel leidt. Deze is daar niet op berekend. Dat betekent dat er in de betreffende nieuwbouwlocaties grote peilfluctuaties mogelijk moeten zijn, of er extra areaal moet worden gecreëerd om water vast te houden en te bergen. Hetzij in de vorm van oppervlaktewater, hetzij in de vorm van land dat onder water kan lopen. Tegelijkertijd neemt de beschikbare ruimte voor water af. Verhoging van dijken vraagt extra ruimtebeslag in de breedte, in verband met het aanpassen van de taluds.
- Er door de groei in het aantal inwoners ook een grotere vraag naar drinkwater ontstaat. En meer industrie betekent een grotere vraag naar industriewater. Drinkwaterbedrijven waarschuwen binnen 10–15 jaar niet meer aan de vraag te kunnen voldoen.
- Mogelijke risico's en schades toenemen in gebieden waar activiteiten en functies toenemen.

Voor **zoetwaterbeschikbaarheid** weten we dat:

- Er steeds minder zoetwater beschikbaar is. De zoutindringing, zowel via de ondergrond als door instroom, neemt toe. Dit speelt nu al.
- De vraag naar zoetwater in droge perioden rond 2050 2–3 keer zo groot wordt als het aanbod.
- De bereikbaarheid van de Port of Amsterdam en de bevaarbaarheid in het achterland onder druk staat in droge perioden.
- De nog mogelijkerwijs te treffen technische maatregelen in het huidige watersysteem onvoldoende zullen zijn om in de benodigde watervraag te voorzien. Dat is geen politieke keuze, het water is er simpelweg niet. Met als gevolg dat delen van het gebied onherroepelijk gaan verzilten.

Dat betekent dat:

- De regio moet gaan inzetten op waterbesparing, zelfredzaamheid en transformatie van het particulier, maatschappelijk en bedrijfsmatig gebruik van schaars zoetwater.
- We het af en toe optreden van schade moeten gaan accepteren.
- Er op relatief korte termijn maatschappelijke en economische keuzes gemaakt moeten worden over de gebruiksfuncties die passen bij de beperkte beschikbaarheid van zoetwater en welke gebruiksfuncties voorrang krijgen als water schaars is.

Voor **wateroverlast** weten we dat:

- De intensiteit en frequentie van onvoorspelbare (cluster)buien toe gaan nemen en tot langdurige wateroverlast kunnen leiden, met maatschappelijke ontwrichting door uitval van vitale functies tot gevolg en schade die kan oplopen tot in de miljarden.
- Centraal Holland als laaggelegen gebied afhankelijk is van één technisch afvoerpunt voor het noodzakelijke (24/7) afvoeren van water naar zee (Gemaal IJmuiden). De huidige afvoercapaciteit van het Amsterdam–Rijnkanaal/Noordzeekanaal is onbetrouwbaar en onvoldoende. Door verouderde technieken en zeespiegelstijging neemt de afvoercapaciteit af en nemen de genoemde risico's toe met een grote kwetsbaarheid voor technische storingen.
- Er interactie is tussen hoofdwatersysteem en de regionale watersystemen. Die systemen functioneren in de praktijk als één watersysteem. De verantwoordelijkheidsverdeling en de vraag wie voor welke mogelijke schade opdraait, is onduidelijk.
- Het risiconiveau nu niet past bij de economische waarde van de regio.
- De regio momenteel onvoldoende ruimte heeft om bij extreme neerslag het water vast te houden en te bergen.

Dat betekent dat:

- We inzetten op het voorkomen van maatschappelijke ontwrichting, maar ook vaker schade zullen moeten accepteren. Verantwoordelijkheden moeten daarbij helder worden gemaakt.
- Maatregelen nodig zijn om de afvoer van het Amsterdam-Rijnkanaal/Noordzeekanaal op orde te brengen, zodat het water uit de polders voldoende afgevoerd kan worden.
- We tegelijkertijd moeten inzetten op meer redundantie ('back-up') in het afvoersysteem, omdat we nu met een enkele hoofdafvoer te kwetsbaar en te afhankelijk zijn.
- Aanvullende maatregelen nodig zijn in steden en polders om schade door wateroverlast te beperken. Onder andere door maximaal in te zetten op sponswerking en klimaatbestendige ruimtelijke ontwikkeling en herstructurering. Ruimte voor water moet op tijd gereserveerd worden in een regio waar de druk op de ruimte groot is.

Voor **waterveiligheid** weten we dat:

- Het technisch mogelijk is Centraal Holland te blijven beschermen door zandsuppleties aan de kust en dijkversterkingen.
- Dit wel extra ruimte en investeringen vraagt.
- Ondanks zandsuppleties en dijkversterkingen de impact bij een eventuele dijkdoorbraak in de toekomst zal toenemen door zeespiegelstijging, hogere rivierafvoeren en bodemdaling.

Dat betekent dat:

- Om de kwetsbaarheid van het gebied te verminderen het van belang is om bij ruimtelijke ontwikkeling expliciet rekening te houden met mogelijke overstromingen en wateroverlast. Dat vraagt om doordachte keuzes: Waar bouw je, en op welke manier?
- Er speciale aandacht nodig is voor de bescherming van vitale en kwetsbare infrastructuur, om maatschappelijke ontwrichting bij calamiteiten te voorkomen.

Niets doen en doorgaan op dezelfde weg is geen optie

De basis voor het watersysteem in Centraal Holland stamt uit een andere tijd. Toen had Centraal Holland minder inwoners, werd de ruimte minder intensief gebruikt, heerste er een ander economisch tijdsgewricht en speelde klimaatverandering nog nauwelijks. Lange tijd is het watersysteem steeds weer aangepast aan de wensen en eisen vanuit andere opgaven, met de bijbehorende ruimtelijke ordening en inrichting. Het watersysteem was volgend en werd steeds weer technisch aangepast, geoptimaliseerd en verder opgerekt om alle nieuwe (economische) functies te bedienen. Maar de rek is eruit. Het knelt vanuit water en bodem.

We zien dat in de praktijk nu al terug. In november 2023 kreeg Amsterdam bijna te maken met maatschappij-ontwrichtende wateroverlast door een snel oplopend waterpeil op het Noordzeekanaal. En in de droge zomer van 2022 moesten de sluizen bij IJmuiden delen van de dag worden gesloten om vergaande indringing van zoutwater en daarmee gepaard gaande schade aan natuurgebieden en economische functies te voorkomen. En in de toekomst groeien de opgaven.

'Gevolgen hoog water hadden veel groter kunnen zijn'

Door redactie De Westkrant - 17 november 2023

Scenario van einde van bollenteelt, onder druk van klimaatverandering en woningbouw, is schrikbeeld in de Bollenstreek

Het water in Noord-Holland stijgt door het aanpak van de afvalwaterriolen. (Foto: Facebook)

Zware wateroverlast in Noord-Holland: pompen of verzuipen

20 juni 2023 • Noord-Holland • 20 minuten • 1 reactie

Watermanagers willen niemand bang maken, maar wéér zo'n droge zomer als in 2018? 'Dan hoop ik dat we überhaupt nog water beschikbaar hebben'

Waterwereld Dankzij waterstaatkundig vernuft stroomt water van oost naar west in het geval van hevige droogte. Maar louter technisch kan geen uitkomst bieden: de oprichting van Nederland veranderd door droogte. 'Over twintig tot veertig jaar bestaat de Bollenstreek niet meer'

Boeren Noord-Holland boos over aanpak wateroverlast na hevige regenval

Om broeikasgasuitstoot en bodemdaling te remmen, hebben de veenweidegebieden meer (zoet)water nodig, terwijl er in de zomerperiodes steeds minder van beschikbaar is. En in de zoutgevoelige bollen- en sierteelt ligt de uitdaging bij het omgaan met verzilting: dat is al gaande en volgens de vooruitzichten neemt dit de komende decennia verder toe. In het Noordzeekanaalgebied is verduurzaming van de industrie en vermindering van het zoetwatergebruik onvermijdelijk.

3. Strategie op hoofdlijnen: de benodigde richting

De opgaven, inzichten en doorwerking (Hoofdstuk 2) tonen aan dat niets doen en doorgaan op dezelfde weg geen optie is in Centraal Holland. De voorkeursstrategie benoemt de essentiële veranderingen die nodig zijn om de regio ook op lange termijn waterrobuust, leefbaar en toekomstbestendig te houden. Daarom zet Centraal Holland in op: **'We blijven en we veranderen'**.

We blijven

Centraal Holland zet in op het continueren van de specifieke essentiële, plaatsgebonden economische functies in het gebied.

- Dit vanwege de economisch gunstige combinatie van elkaar versterkende functies in de regio en de daarmee samenhangende verdien capaciteit van Nederland in dit gebied.
- De Nederlandse delta, waar Centraal Holland een onderdeel van is, is macro-economisch van strategisch belang en vormt de poort tot Noordwest-Europa.
- De verdien capaciteit in Centraal Holland is nodig om Nederland draaiende te houden en daarmee ook de benodigde aanpassingen vanwege klimaatverandering te kunnen bekostigen. We constateren op basis van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging en de Ontwerp Nota Ruimte dat dit ook een landelijk gedragen belang is.

Centraal Holland maakt bovendien deel uit van de rijke historie en cultuur van Nederland. Het is een bron voor identiteit en welvaart, van leven tegen en vooral met het water en voor velen een aangename plek om te wonen, te werken en te leven.

We veranderen

'We blijven' is geen vrijbrief om te blijven doen wat we doen. Daarmee versterken we de technische 'lock-in' waar Centraal Holland in terecht is gekomen: het watersysteem wordt telkens weer aangepast aan nieuwe ruimtelijke wensen en aan de gevolgen van klimaatverandering. Maar daar is de rek uit. De regio wordt door de combinatie van ruimtegebruik en watersysteem steeds kwetsbaarder, inflexibeler en afhankelijker. Dat leidt tot afwenteling van kosten en opgaven naar de toekomst toe. Bovendien vermindert het de leefbaarheid en de welvaart in de regio. Nieuwe ontwikkelingen en herstructureringen moeten juist een bijdrage leveren aan een robuustere en meer leefbare regio nu en in de toekomst. Het watersysteem is randvoorwaardelijk voor alle activiteiten in de regio en daarmee voor onze (brede) welvaart.

Het is daarom tijd voor scherpe keuzes over vraagstukken, zoals:

- *'Waar gaat het schaarse water naar toe in tijden van droogte?'*
- *'Waar en hoe te bouwen en waar niet?'*
- *'Zijn de huidige natuurdoeltypen nog houdbaar?'*
- *'Voor welke economische, industriële of agrarische functies is nog plek in de regio?'*
- *'Welke huidige economische functies hebben beperkte toegevoegde waarde, terwijl ze wel een claim leggen op de ruimte of (veel) water vragen?'*
- *'Waar en hoe vitale en kwetsbare functies aanleggen?'*
- *'Hoe omgaan met gebieden waar de kwetsbaarheid toeneemt?'*
- *'Waar meer ruimte reserveren voor het watersysteem?'*

Leidende principes

Centraal Holland hanteert in deze voorkeursstrategie drie leidende principes:

1. Werken vanuit een langetermijnperspectief
2. Verbinden van schaalniveaus en brede blik op de wateropgaven
3. Ook aan de slag met ruimte en gebruik

1. Werken vanuit een langetermijnperspectief

Nadenken over zowel de nabije als de verre toekomst is essentieel voor een toekomstbestendige regio. Werken vanuit een langetermijnperspectief helpt om tot goed afgewogen keuzes te komen in het watersysteem en het daarbij passende ruimtegebruik. Niet de huidige situatie is het uitgangspunt, maar de toekomst. En we kijken daarbij **ver vooruit: 2100 en verder**. Om vervolgens terug te kijken en te bedenken wat nu, straks en later nodig is.

We wentelen zo min mogelijk af op **toekomstige generaties** (uitgangspunt Ontwerp Nota Ruimte) en we houden rekening met klimaat- en sociaaleconomische **ontwikkelingen en scenario's**.

Ruimtelijke en maatschappelijke veranderingen vergen een **lange doorlooptijd**. Daarom moeten we nu al de eerste stappen zetten om veranderingen in gang te zetten.

2. Verbinden van schaalniveaus en brede blik op de wateropgaven

Binnen het watersysteem richt Centraal Holland zich op de verschillende schaalniveaus en bekijkt die in samenhang: **polders, regionale watersystemen en het hoofdwatersysteem**. Het hoofdwatersysteem beperkt zich niet tot Centraal Holland, de regio is sterk afhankelijk van de omliggende regio's voor waterveiligheid en aan- en afvoer van water.

Centraal Holland richt zich niet op een specifieke wateropgave, zoals waterveiligheid of zoetwater, maar streeft ernaar te kijken naar alle relevante en urgente opgaven met aandacht voor hun onderlinge samenhang én in samenhang met de ruimtelijke ordening en inrichting en de ruimtelijke gebruiksfuncties (zie 3).

3. Ook aan de slag met ruimte en gebruik

Het **watersysteem, de ruimtelijke ordening en inrichting en de ruimtelijke gebruiksfuncties** zijn in Centraal Holland sterk met elkaar verweven en kunnen niet los van elkaar worden gezien.

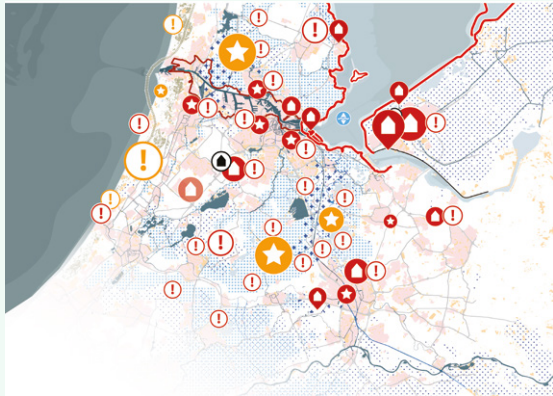
De maakbaarheid en oprekbaarheid van het watersysteem heeft zijn grens bereikt in Centraal Holland. Alle wateropgaven hebben direct hun weerslag op de ordening en inrichting van de ruimte en de gebruiksfuncties. Ze vragen meer ruimte en dwingen tot keuzes: **Het handelingsperspectief voor een waterrobuuste, leefbare en toekomstbestendige regio verschuift daarmee naar de ruimtelijke ordening, inrichting en gebruiksfuncties**.

Water en bodem zijn sturend: De functies zullen zich nu al moeten voegen naar beschikbaar wateraanbod, grotere fluctuaties in peil en zoutgehalte en geschiktheid van locaties in het licht van overstromingsrisico's, potentiële wateroverlast (met bijbehorende risico's en schade(acceptatie) en benodigde ruimte voor het watersysteem. Ook het scheiden van functies kan daaraan bijdragen, omdat niet alle functies dezelfde toleranties hebben ten aanzien van peilverschillen en zoutgehalten. Met functies bedoelen we niet alleen de commerciële gebruiksfuncties, maar ook publieke functies als natuur en landschap.

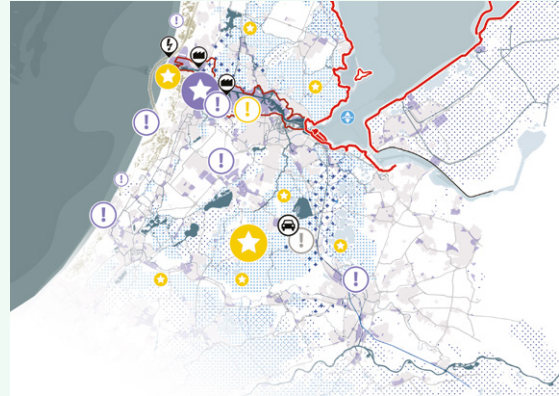
In Centraal Holland is op verschillende manieren invulling gegeven aan het **werken vanuit een langetermijnperspectief**.

Kennisprogramma Zeespiegelstijging

In regioateliers is met vertegenwoordigers vanuit een grote diversiteit aan sectoren verkend wat voor opgaven en kansen de verschillende langetermijnoplossingsrichtingen voor zeespiegelstijging met zich meebrengen (*Langetermijnoplossingsrichtingen zeespiegelstijging Centraal Holland*, Defacto, 2023).

Figuur 1. Impact Verstedelijking, Vitaliteit & Toerisme

Figuur 2. Impact Economie, Energie & Mobiliteit

Voorbeeld langetermijnpact in de oplossingsrichting 'Meebewegen' voor de functies 'verstedelijking, vitaliteit en toerisme' en 'economie, energie en mobiliteit'.

Figuur 3. Perspectieven Quickscan Centraal Holland. Van links naar rechts: accepteren, anticiperen, oprekken.

Ontwerpgerichte benadering

Op basis van de *Quickscan Centraal Holland* (2024) en de uitkomsten van de regioateliers van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging verkende het Resilient Delta Design-collectief (een team van ontwerp- en ingenieursbureaus) langetermijnperspectieven voor Centraal Holland. Daaruit kwamen inzichten naar voren van kansrijke en minder kansrijke richtingen voor de toekomst.

Toekomst aan Tafel

"Is de toekomst blij met ons?" De 'Toekomst aan Tafel'-methode (De Wit, november 2024) biedt een inspirerende aanpak om de belangen van morgen in de afwegingen van nu mee te nemen en toekomstige generaties zo een plek aan tafel te geven.

Brieven gericht aan de toekomst en vanuit de toekomst aan het heden daagden uit om op een andere manier naar de voorkeursstrategie te kijken. Partners in Centraal Holland gaan deze methode ook in het vervolg inzetten in gebiedsprocessen en bij concrete maatregelen, zoals in NOVEX Noordzeekanaalgebied.

Hoe geeft Centraal Holland ‘we blijven en we veranderen’ verder vorm?

Een waterrobuuste, leefbare en toekomstbestendige regio kan niet langer alleen worden bereikt met technische ingrepen in het watersysteem. Het vraagt om een samenhangende aanpak waarbij de hele regio zich beter voorbereidt op de gevolgen van klimaatverandering. Met ruimtelijke keuzes en functies die op de lange termijn duurzaam en houdbaar zijn.

Het is noodzakelijk om te blijven investeren in het verbeteren en optimaliseren van het watersysteem. Tegelijkertijd is het nodig om nu al de eerste stappen te zetten richting **transities in economische functies en het ruimtegebruik**, omdat deze een lange doorlooptijd hebben. Daarbij is het belangrijk te voorkomen dat we op de korte termijn keuzes maken die structurele oplossingen in de toekomst bemoeilijken of blokkeren. Ook moeten we vermijden dat de indruk ontstaat dat alle opgaven volledig technisch kunnen worden opgelost.

Centraal Holland richt zich op de volgende drie strategische doelen om de regio waterrobuust, leefbaar en toekomstbestendig te houden. Deze doelen versterken elkaar en vragen zowel technische aanpassingen als ruimtelijke keuzes op de langere termijn:

1. Robuust watersysteem

We houden het huidige watersysteem op orde en vergroten waar redelijkerwijs mogelijk de robuustheid, zodat we aan de normen (blijven) voldoen en beter zijn voorbereid op klimaatverandering. Daarnaast zetten we gericht in op het (kosten)effectief optimaliseren van het bestaande systeem. Dit doen we zowel binnen de regio als in nauwe afstemming met de omliggende watersystemen, zodat het geheel beter functioneert.

2. Nu ruimte maken voor het watersysteem van later

Om het watersysteem toekomstbestendig te houden, moeten we nu al ruimte reserveren voor aanpassingen die later nodig zijn. Het gaat bijvoorbeeld om uitbreidingsmogelijkheden voor gemalen en kunstwerken, voldoende ruimte voor (toekomstige) dijkversterkingen en ruimte voor water op alle schaalniveaus (polders, stedelijk gebied, boezems en hoofdwatersysteem) nu en op de (middel)lange termijn. Het is essentieel dat we nu geen onomkeerbare keuzes maken op plekken die in de toekomst nodig kunnen zijn, zoals potentiële noodoverloopgebieden.

3. Ruimtelijk-economische transitie

Om te voorkomen dat de druk op het watersysteem verder toeneemt, is vanaf nu een verandering in economische afwegingen en ruimtelijke ordening, inrichting en gebruik nodig. Dit begint met bewustwording en een langetermijnblik, maar vraagt ook daadwerkelijke veranderingen in de mix aan economische functies en ruimtegebruik.

Niet alle vormen van grondgebruik blijven in de toekomst in dezelfde vorm mogelijk. Door nu al de eerste stappen te zetten, voorkomen we dat de regio kwetsbaarder, afhankelijker en minder flexibel wordt.

4. Verdieping inzichten en doorwerking (naar thema en schaalniveau)

In dit hoofdstuk volgen we de thema's uit het Deltaprogramma, ten gunste van nadere afstemming. Per thema (ruimte en water, zoetwaterbeschikbaarheid, wateroverlast en waterveiligheid) worden de relevante uitgangspunten toegelicht. Daarnaast geven we een overzicht van de belangrijkste bovenregionale en regionale/lokale ontwikkelingen, opgaven en mogelijke maatregelen, zodat Centraal Holland zich hiertoe kan verhouden. Deze variëren van technische ingrepen in het watersysteem en ruimtelijke keuzes tot beleid, randvoorwaarden en agendering. Sommige maatregelen zijn snel te realiseren, terwijl andere een langdurig maatschappelijk transitietraject vragen. Het eigenaarschap verschilt per opgave: soms ligt het bij één of enkele partijen, soms is het gedeeld en complex. Hoofdstuk 5 beschrijft waar Centraal Holland als samenwerkingsverband de focus legt.

Per thema beschrijven we eerst het strategische doel en de belangrijkste uitgangspunten. Daarna volgt een uitsplitsing naar bovenregionale en regionale/lokale schaalniveaus, zodat duidelijk wordt wat in de regio zelf kan worden opgepakt en wat bovenregionaal moet worden afgestemd.

Ruimte én water

Nu al ruimte maken of reserveren voor toekomstige wateropgaven en andere ruimtelijke keuzes.

Uitgangspunten

- Nieuwe ontwikkelingen dragen vanaf nu bij aan vermindering van de kwetsbaarheid van bestaande gebieden en bij voorkeur ook aan de robuustheid van de regio als geheel.
- De mate van beschikbaarheid van zoetwater, koelwater en drinkwater nu al als factor meenemen om op te anticiperen.
- Scherpere keuzes met betrekking tot bouwlocaties en de manier waarop gebouwd wordt in relatie tot overstromingsrisico's, wateroverlast en ruimtelijke reserveringen voor water.
- Maximale inzet op water vasthouden en bergen door middel van sponswerking in hogere delen en stedelijk gebied en vasthouden in laaggelegen gebieden.
- Voorkomen dat bij (her)ontwikkelingen het risico op schade en slachtoffers door overstromingen of extreem weer toeneemt.
- Robuuste aanleg van vitale en kwetsbare functies.

Ruimte én water – Bovenregionaal

- De oproep is om het principe van water en bodem sturend daadwerkelijk als uitgangspunt te laten gelden in de Nota Ruimte en het Nationaal Waterprogramma.
- Er is meer samenhang nodig tussen de thematische Deltaprogramma's (DPRA, DPZW, DPV) en de gebiedsprogramma's, zodat opgaven rond water, ruimte en klimaat beter op elkaar aansluiten.
- Grote transitie, zoals woningbouw, energietransitie, landbouw en natuur, vragen om heldere en uniforme uitgangspunten vanuit een langetermijnperspectief. Ook zijn werkprocessen en instrumenten nodig die dit ondersteunen.
- Er is behoefte aan een helder beleidskader voor meerlaagsveiligheid, waarin waterveiligheid en wateroverlast integraal worden bekeken en verantwoordelijkheden tussen partijen duidelijk zijn verdeeld. Bij voorkeur landelijk vastgesteld en regionaal uitgewerkt.
- Klimaatverandering vraagt om duidelijke langetermijnkeuzes voor het watersysteem en de inrichting van Nederland, vooral als het gaat om zoetwaterbeschikbaarheid in het licht van verzilting en zeespiegelstijging.
- Er zijn heldere keuzes nodig over welke economische sectoren Nederland op lange termijn wil faciliteren, gezien de toenemende schaarste aan ruimte, zoetwater en milieuruimte.

Ruimte én water – Regionaal/lokaal

- Uitwerken van een regionaal langetermijnperspectief richting 2100 en verder.
- Bevorderen van bewustwording over overstromingsrisico's, wateroverlast en zoetwatertekorten in het ruimtelijk domein.
- Vaststellen van kaders en regels voor locatiekeuzes gebaseerd op het water- en bodemsysteem.
- Uniforme toepassing van meerlaagsveiligheid.

Zoetwaterbeschikbaarheid

Naar een nieuwe balans tussen vraag en aanbod van zoetwater.

Uitgangspunten

- Centraal Holland werkt aanvullend op het Deltaprogramma Zoetwater en de zoetwaterregio's.
- De regio moet zich erop voorbereiden dat de zoetwaterbeschikbaarheid alleen maar verder zal afnemen, terwijl de druk op de ruimte, met nieuwe watervragers als gevolg, groot is. Beschikbaarheid van zoetwater moet nu al een vanzelfsprekend onderdeel zijn van ruimtelijke afwegingen. Aanpassing van functies en gebruik is nodig om weerbaarder te worden tegen toekomstige tekorten.
- Centraal Holland zet daarom in op de volgende boodschap over wat nodig is:
 - » Ruimtelijke transformatie en aanpassing van landgebruik aan de waterbeschikbaarheid, inclusief de ontwikkeling van de bijbehorende instrumenten.
 - » Actief in gesprek gaan met watergebruikers met als inzet waterbesparing en grotere zelfredzaamheid.
 - » Waar mogelijk water vasthouden en bergen.
 - » Optimaliseren van het watersysteem waar dat nog mogelijk is en water efficiënt verdelen.
 - » Voorbereid zijn op tekorten en eventuele schade accepteren.

Zoetwaterbeschikbaarheid – Bovenregionaal

- **ZOETWATERBESCHIKBAARHEID 2050–2100:** Voor ruimtelijke en economische ontwikkeling op lange termijn is het van belang een perspectief te ontwikkelen op de zoetwaterbeschikbaarheid op nationale schaal, rekening houdend met de Europese context en regionale doorwerking.
- **AFVOERVERDELING RIVIEREN BIJ LAAGWATER:** Centraal Holland is afhankelijk van de aanvoer van zoetwater via het Waal/Nederrijn/Lek-systeem (zuid) en het Markermeer (noord). De afvoerverdeling bij laagwater is opgenomen en verder uitgewerkt in de Deltabeslissing Zoetwater. Het gaat om het vergroten van de mogelijkheden voor het 'situationeel sturen' van het rivierwater; een flexibele en adaptieve aanpak om het water daar te krijgen waar dit het hardst nodig is, bijvoorbeeld voor het vullen van de zoetwaterbuffer in het IJsselmeergebied of voor het voorkomen van verdere zoutindringing in de Rijn–Maasmonding. De afvoerverdeling over IJssel en Rijn bij laagwater is van belang voor de (huidige) gebruikers binnen Centraal Holland: drinkwater, scheepvaart in relatie tot verzilting, waterstofproductie, landbouw (waaronder de melkveehouderij in de veenweiden, de bollen- en sierteelt en de akkerbouw), natuur en Natura-2000 gebieden en industrie.
- **IJSSELMEERPEIL:** Centraal Holland is afhankelijk van het IJsselmeer voor waterinlaat (onder andere via Schermerboezem, Muiden/Vecht, ARK/NZK). De omvang van de buffer in het IJsselmeergebied en de afspraken in reguliere tijden en bij calamiteiten bepalen in welke mate Centraal Holland kan voldoen aan de zoetwatervraag. Het Deltaprogramma IJsselmeergebied zet de volgende drie stappen om het IJsselmeer beter te benutten en zoetwater beter vast te houden in het Markermeer. Als eerste stap wordt de beschikbare zoetwatervoorraad vergroot door optimalisatie van het regulier peilbeheer binnen de huidige bandbreedte van het zomerpeil (–0,10 m tot –0,30 m NAP). In een volgende stap wordt de beschikbare zoetwatervoorraad vergroot door bij een (dreigend) watertekort een extra waterschijf van 10 cm aan de onderzijde in te zetten (tot –0,40 m NAP). Als derde stap wordt onderzocht hoe de zoetwatervoorraad verder kan worden vergroot tot 50 cm. De systeemkeuze voor het IJsselmeer en Markermeer is opgenomen en verder uitgewerkt in de Deltabeslissing IJsselmeergebied.

- **AFSLUITBAAR-OPEN OF GESLOTEN STORMVLOEDKERINGEN EN DAMMEN:** Handhaving van de systeemkeuze voor een 'afsluitbaar-open' Rijn-Maasmonding tot naar verwachting minimaal 2070 met stormvloedkeringen en dijken die aan de normen voldoen. Deze systeemkeuze is opgenomen en verder uitgewerkt in de Voorkeursstrategie Rijnmond-Drechtsteden. Centraal Holland gaat ervan uit dat het sluitregime van de stormvloedkering Hollandse IJssel ongewijzigd blijft en dat de maximale waterpeilen op de Hollandse IJssel in de toekomst niet zullen stijgen.
- **VERMINDEREN ZOUTINTRUSIE:** Door het schutten bij sluizen trekt zout water de rivieren, kanalen en wateren op. Dat moet vervolgens met zoet water doorgespoeld worden. In tijden van zoetwaterschaarste is het noodzakelijk om deze 'lekken' in het systeem aan te pakken met maatregelen en innovaties. Het grootste 'lek' is IJmuiden. Daarnaast gaat het om de sluizen bij Kornwerderzand, Zaandam, Spaarnwoude, Den Helder.

Zoetwaterbeschikbaarheid – Regionaal/lokaal

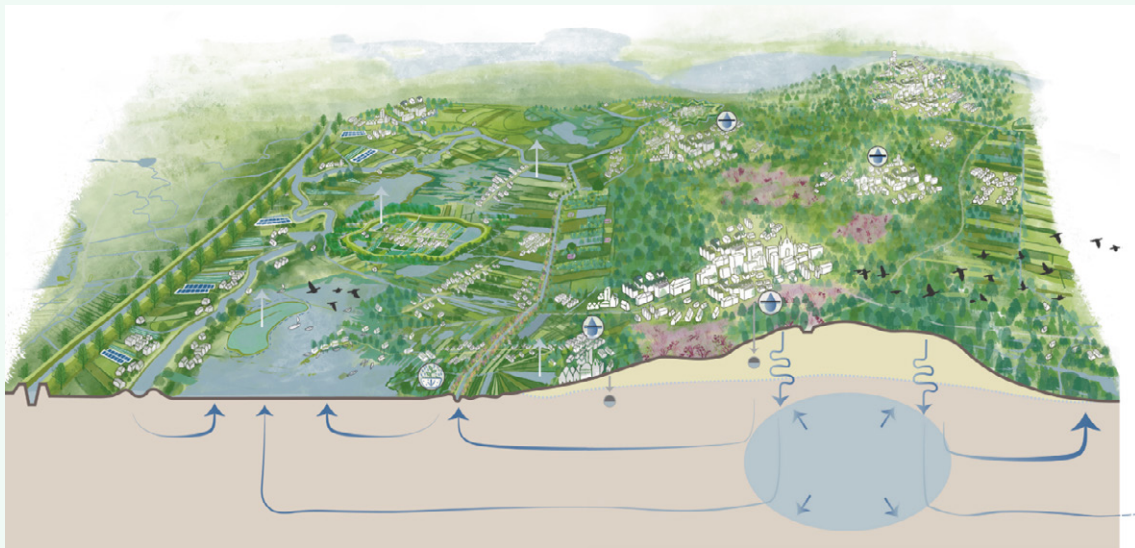
- **BESPAREN, VASTHOUDEN EN AANPASSEN:** Afnemende zoetwaterbeschikbaarheid vraagt om inzet op besparen, zelfredzaamheid van sectoren en (groot)verbruikers en vraagt om aanpassing van functies met een duidelijke prioritering wie het schaarse water krijgt. Dat levert ook dilemma's op. Zo is er de toenemende watervraag in de veenweiden om broeikasgasuitstoot en bodemdaling af te remmen, maar het benodigde zoetwater zal niet altijd beschikbaar zijn. Er zijn ook kansen: Sommige sectoren kunnen ook gebruik maken van zout water voor koeling (industrie, waterstofproductie), inzetten op hergebruik van water of gebruik maken van effluent van rioolwaterzuiveringsinstallaties. Daarmee vermindert de zoetwatervraag.
- **GELEIDELIJKE ACCEPTATIE VERZILTING:** Niet alle polders kunnen op termijn voldoende worden doorgespoeld met zoet water. In delen van Centraal Holland speelt interne verzilting nu al. Door zeespiegelstijging neemt de zoutlast in polders langs de kust toe. De beschikbaarheid van voldoende water voor zoetspoelen wordt in deze gebieden binnen enkele decennia een groot knelpunt. Daarvoor is het nodig om in gesprek te gaan met de stakeholders en op zoek te gaan naar alternatieven.
- **PEILVERHOOGING DROOGMAKERIJEN:** De diepe droogmakerijen hebben een drainerende werking op de omgeving. Het verhogen van de waterstanden in deze diepe polders wordt vaak genoemd als maatregel om wegzijging en daarmee de watervraag uit omliggend gebied te verminderen. Er is maatwerk nodig om per droogmakerij tot oplossingen te komen. Daarvoor is onderzoek nodig. Het vraagt op gebiedsniveau om een combinatie van regionaal en lokaal ruimtelijk- en waterbeleid (functiewijziging en peilbesluit) om dit te realiseren.

Water en bodem op de Heuvelrug en in de Gooi en Vechtstreek: tijd voor keuzes

Sleutelproject NOVEX Groene Hart/Metropoolregio Amsterdam

Wie door de Utrechtse Heuvelrug en de Gooi en Vechtstreek reist, ziet een afwisselend landschap met het hogergelegen zand, het lagergelegen veen, water en open ruimte. Die variatie maakt het landschap rijk en aantrekkelijk. Maar achter die schoonheid schuilt ook een kwetsbaar systeem. Veranderingen in klimaat en gebruik van de ruimte maken steeds duidelijker dat bodem en water niet alles kunnen blijven opvangen.

Voor een toekomstbestendige regio is recent de werking van het bodem- en watersysteem in kaart gebracht en de uitkomsten van het onderzoek zijn helder: het is tijd om keuzes te maken. Niet omdat alles morgen anders moet, maar om nú het gesprek te starten over wat er voor de toekomst nodig is. Samen met overheden, waterbeheerders en andere gebiedspartners werkt Toekomstbestendige Heuvelrug Gooi- en Vechtstreek de komende periode aan concrete handelingsperspectieven. Er wordt onderzocht waar aanpassingen in het landgebruik helpen om water beter vast te houden of juist af te voeren, welke functies passen bij de draagkracht van water en bodem en waar de grenzen zijn bereikt.

Toekomstbeeld H+N+S & Hydrologic

Want de regio kan in de toekomst minder rekenen op extra aan- en afvoer via het hoofdwatersysteem (ARK en Randmeren). Dat betekent dat droogte en extreme neerslag binnen het eigen gebied moeten worden opgevangen. De zandlichamen op de Heuvelrug en in het Gooi hebben gelukkig de potentie om meer regenwater vast te houden. Maar grootschalige berging is pas mogelijk als eerst de huidige knelpunten worden aangepakt, zoals grondwateroverlast in bebouwd gebied en wegzijging naar het lager gelegen plassen- en poldersysteem. Dat vraagt om aanpassingen in landbouw, natuur en wonen in het hele gebied. Hiervoor worden hoekpuntsenario's voor 2100 opgesteld en vervolgens via 'backcasting' terug geredeneerd naar haalbare stappen per sector.

Wateroverlast

Toewerken naar een nieuwe balans: beter beschermd zijn tegen toenemende wateroverlast én accepteren dat schade niet altijd volledig te voorkomen is.

Uitgangspunten

- Centraal Holland richt zich met name op het bovenregionale schaalniveau en werkt daarmee aanvullend op het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (inclusief deelbeslissing Wateroverlast).
- Centraal Holland werkt in afstemming met de Nationale Aanpak Wateroverlast en de bovenregionale stresstesten met inzichten op het gebied van:
 - » Gevolgbeperking (relatie/overlap met waterveiligheid);
 - » Schade-acceptatie;
 - » Landgebruik (relatie/overlap met waterveiligheid);
 - » Wateroverlastnormen in de regio;
 - » Principiële keuzes om de vitale infrastructuur te waarborgen.

Drijvend bouwen: wonen met het water

Sleutelproject NOVEX Groene Hart

In de veenweidegebieden van Nederland, zoals in de gemeente Oudewater, vraagt de combinatie van bodemdaling, extreme regenval en waterveiligheid om nieuwe manieren van bouwen. Traditionele woningbouw op zachte grond is daar steeds lastiger: de bodem zakt, het waterpeil verandert vaker en de risico's op schade aan funderingen nemen toe. Daarom wordt in de nieuwe wijk 'Het wassende water' gekeken naar nieuwe, innovatieve bodemdalings- en klimaatbestendige oplossingen voor woningbouw op een slappe, zettingsgevoelige ondergrond.

Het idee is even simpel als doordacht: in plaats van wonen op een bodem die daalt, creëren we huizen en infrastructuur die meebewegen met het water. Geen grootschalige ophoging van de grond, maar slimme oplossingen die passen bij de lokale ondergrond. Op sommige plekken betekent dat drijvend bouwen, op andere juist bouwen op palen, of een combinatie van beide. In de nieuwe wijk verschijnen 500 huizen op, aan en tussen verbrede sloten en nieuwe waterpartijen: drijvende woningen, huizen op palen of aan niet-opgehoogde groene oevers. De gebruikte funderingstechnieken houden rekening met bodemdaling, wisselende waterstanden en periodes van droogte. Zo ontstaat een wijk die letterlijk meebeweegt met het landschap.

Foto Ben Kuipers

Dat gaat niet zomaar. In de nieuwe wijk werken overheden, ontwerpers, bouwers en waterschappen integraal samen. Niet aan een experiment, maar aan een serieuze stap richting klimaatadaptieve gebiedsontwikkeling, met ruimte én water als vertrekpunt. Het project levert bovendien waardevolle kennis op over bouwen op slappe bodem. Kennis die ook elders in het Groene Hart en daarbuiten goed van pas kan komen.

Wateroverlast – Bovenregionaal

- **AFVOER NOORDZEEKANAAL:** Centraal Holland is voor de waterafvoer in zeer belangrijke mate afhankelijk van het gemaal- en spuicomplex bij IJmuiden. De afname in afvoercapaciteit door zeespiegelstijging en de technisch verouderde staat van het gemaal geven een ontoelaatbaar risico op wateroverlast in het achterliggende gebied. De vernieuwing en uitbreiding van het gemaal bij IJmuiden is een prioritaire maatregel om maatschappelijke ontwrichting door wateroverlast te voorkomen.
- **IJSSELMEERPEIL EN –AFVOER:** Centraal Holland is afhankelijk van het IJsselmeer voor waterafvoer (met pompen en onder vrij verval). Bij wateroverschot wordt water geloosd op het Markermeer/IJmeer; met name via Schermerboezem en incidenteel via Muiden en gemaal Zeeburg. Het maximaal peil op het Markermeer bepaalt in welke mate Centraal Holland wateroverschot kan afvoeren. Voor sommige uitwaterende sluizen geldt dat ze vervangen moeten worden door een gemaal bij een stijging van het Marker-/IJsselmeerpeil.
- **GEZAMENLIJK ONDERZOEKSPROCES MOGELIJK NIEUW GEMAAL AMSTERDAM–RIJNKANAAL/ MARKERMEER MET IJSSELMEERGEBIED EN ZOETWATER:** Het toevoegen van een tweede afvoergemaal zorgt in Centraal Holland voor systeemredundantie (mate van 'back-up' in een systeem) en verhoogde weerbaarheid. Een mogelijk nieuw gemaal bij het Amsterdam–Rijnkanaal/Markermeer kan een potentiële extra stuurmogelijkheid bieden in de zoetwateraanvoer naar en van het IJsselmeergebied.
- **TIJDIG RUIMTE RESERVEREN GEMALLEN EN RUIMTE VOOR WATER:** zie toelichting regionaal/lokaal.

Wateroverlast – Regionaal/lokaal

- **AFVOER BOEZEMS OP ORDE HOUDEN:** De assets ten behoeve van de afvoer van de polders naar boezemsystemen en van boezemsystemen naar het hoofdwatersysteem of de Noordzee moeten op orde blijven, ook met het oog op zeespiegelstijging, de ontwikkeling van het IJsselmeerpeil en als back-upmogelijkheid. Het gaat bijvoorbeeld om het functioneren van Gemaal Katwijk, de Schermerboezem, Waaiergemaal, Gemaal Zeeburg, Ipenslotersluis en Zeesluis Muiden.
- **TIJDIG RUIMTE RESERVEREN NIEUWE GEMALLEN:** Voor de aanleg van cruciale nieuwe gemalen en ondersteunende infra is het noodzakelijk om tijdig de ruimte hiervoor te reserveren.
- **TIJDIG RUIMTE RESERVEREN VOOR WATER:** Er is nu al een opgave om water vast te houden en te bergen en de kans op extreme neerslag neemt toe. Om ruimte te bieden aan het water daar waar het valt, om de schade te beperken of om de kwetsbaarheid van het systeem te verminderen, is het noodzakelijk op de verschillende schaalniveaus op zoek te gaan naar ruimte voor water: direct aan het hoofdsysteem ARK/NZK, langs de boezems, in de polders en ook in stedelijk gebied.

Natte voeten, droge cijfers; het Klimaatbos in de Diemerscheg
Sleutelproject NOVEX Groene Hart/Metropoolregio Amsterdam

Wat als je met een bos tegelijk CO₂-uitstoot, bodemdaling én biodiversiteitsverlies kunt aanpakken? Aan de rand van Amsterdam, in het Diemberbos wordt dat onderzocht. In drie proefgebieden wordt geëxperimenteerd met een 'natte' bosaanpak: meer water vasthouden in de bodem, zodat het veen minder inklinkt en er minder CO₂ vrijkomt.

Foto Aernout Linckens

Tegelijkertijd krijgen flora en fauna de ruimte en blijft het bos aantrekkelijk voor wandelaars en recreanten. In dit 'living lab' wordt water gebruikt om het landschap veerkrachtiger te maken. Maar wel mét een meetlat erbij. Bosbeheerders, gemeenten, onderzoekers en bewoners werken actief samen, maken lokaal impact en proberen lessen te trekken voor andere natte bosgebieden. Dat is echter nog een uitdaging. Want of deze aanpak ook op andere plekken werkt, weten we pas als er lang genoeg gemonitord wordt.

Waterveiligheid

Een balans zoeken tussen preventie (dijken) en een bredere veiligheidsbenadering waarin ook bewustzijn, ruimtelijke ordening, crisisbeheersing en herstel een grotere rol krijgen en een koppeling wordt gemaakt met gevolgbeperking wateroverlast.

Uitgangspunten

- Centraal Holland werkt aanvullend op het Deltaprogramma Waterveiligheid.
- Het is nodig om Centraal Holland te blijven beschermen door zandsuppletie (kust) en dijkversterkingen van primaire en regionale keringen.
- Het is nodig om ruimte te reserveren voor toekomstige dijkversterkingen.
- Ondanks bescherming door de dijken, neemt de kwetsbaarheid achter de dijken geleidelijk toe. Aanvullend is het nodig om in te zetten op gevolgbeperking van overstromingen, onderdeel van de meerlaagsveiligheidsbenadering (strategie 'hybride meebewegen', Eindrapportage oplossingsrichting 'meebewegen', Kennisprogramma Zeespiegelstijging, 2024).
- Meerlaagsveiligheid is ook de inzet bij beperking van de gevolgen van grootschalige wateroverlast. Voor gevolgbeperking van waterveiligheid en wateroverlast zijn slimme combinaties mogelijk die de effectiviteit van de maatregelen vergroten.
- Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogen niet leiden tot een toename van de kwetsbaarheid bij overstromingen, nu en in de toekomst.
- Actiever sturen op locatiekeuzes en/of de wijze waarop bodemdaling- en klimaatbestendig gebouwd wordt is nodig, inclusief (ontwikkeling van) het bijbehorende instrumentarium.
- Inzetten op waterveiligheidslandschappen en een uitgekiende maaiveldstrategie in stedelijk gebied kan kansen bieden.

Waterveiligheid – Bovenregionaal

- **KUSTBEHEER EN ZANDVOORRAAD:** Voor Centraal Holland is het essentieel dat er voldoende zand beschikbaar blijft of wordt gemaakt om de sterkte van de kust te garanderen, ook bij zeespiegelstijging.
- **PRIMAIRE KERINGEN OP ORDE:** Dit is een reguliere taak van de waterbeheerders. Daarnaast is het nodig om ruimte te reserveren om toekomstige dijkversterkingen mogelijk te maken.
- **AFVOERVERDELING RIVIEREN BIJ HOOGWATER:** Centraal Holland gaat ervan uit dat het bestaande beleid om de Nederrijn–Lek te blijven ontzien, gehandhaafd blijft. Dit betekent dat bij een gematigde klimaatontwikkeling extra waterafvoer van de Rijn door klimaatverandering niet via de Nederrijn–Lek wordt afgevoerd, maar wordt verdeeld over de Waal en de IJssel, zodra de afvoer boven de 16.000 m³ per seconde uitkomt.
- **LANGETERMIJNVISIE (MEERLAAGS) WATERVEILIGHEID:** Op nationaal niveau is een heldere visie nodig over de wijze waarop Nederland de bescherming tegen overstromingen op lange termijn gaat realiseren. Landelijke regels voor meerlaagsveiligheid zorgen ervoor dat overal dezelfde uitgangspunten gelden bij ontwikkelingen en er geen verschillen ontstaan tussen de regio's.
- **INZICHT IN OVERSTROMINGSRISICO'S OP DE LANGE TERMIJN:** De huidige overstromingsberekeningen zijn geldig tot 2050. Het is onduidelijk hoe de risico's veranderen als het klimaat verder verandert, terwijl er nu wel ontwikkelingen plaatsvinden die er tot ver na 2050 nog steeds zullen zijn. Ontwerpen we op basis van de goede uitgangspunten?
- **KADERS NODIG** op nationaal niveau voor (zie ook 'Ruimte en water'):
 - » Bescherming van vitale en kwetsbare functies;
 - » Meerlaagsveiligheid;
 - » Actiever sturen op locatiekeuze om toename van de kwetsbaarheid te voorkomen.

Waterveiligheid – Regionaal/lokaal:

- **REGIONALE KERINGEN OP ORDE:** Dit is een reguliere taak van de waterbeheerders. Daarnaast is het nodig om ruimte te reserveren om toekomstige dijkversterkingen mogelijk te maken.
- **MEERLAAGSVEILIGHEID EN WEERBAARHEID VERGROTEN:** Bij nieuwe ontwikkelingen mag er niet afgewenteld worden op de toekomst. Nieuw te ontwikkelen gebieden moeten zo worden ontworpen dat ze niet leiden tot een groter overstromingsrisico. Vitale en kwetsbare infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen moeten duidelijke randvoorwaarden meekrijgen van betrokken overheden met betrekking tot bijvoorbeeld aanleghoogtes en calamiteitenprotocollen.
- **BEWUSTZIJN RISICO'S VERGROTEN:** Overstromingsrisico's, de gevolgen daarvan en mogelijke handelingsperspectieven moeten beter gecommuniceerd worden naar inwoners, ondernemers, beheerders van maatschappelijke en vitale voorzieningen en grondeigenaren.

Werken aan meerlaagsveiligheid in Amsterdam-Zuidoost

Amsterdam werkt al jaren met het principe van meerlaagsveiligheid. Toch bleek het in de praktijk lastig om waterveiligheid daadwerkelijk mee te nemen in afzonderlijke bouwprojecten. De oplossing werd gevonden op een hoger schaalniveau: geen aparte eisen per project, maar een samenhangende waterveiligheidsstrategie per deelgebied.

Dat gebeurt nu in de pilot Water(veiligheid)-strategie Zuidoost. De opgave hier is groot: tot 2040 staan in Amsterdam-Zuidoost circa 40.000 woningen gepland, grotendeels door verdichting en transformatie in gebieden die kwetsbaar zijn voor overstroming en wateroverlast. De pilot onderzoekt de ruimtelijke strategie waarin waterveiligheid en wateroverlast worden gecombineerd.

De pilot kijkt vanuit de lagen van meerlaagsveiligheid: de basisbescherming moet op orde zijn (met oog op de toekomstige ontwikkeling), er dient te worden ingezet op waterbestendig bouwen, bestaande structuren moeten worden versterkt voor evacuatie en daarnaast wordt ruimte gezocht voor extra waterberging en een fijnmaziger watersysteem.

De pilot is een onderzoeksproject, uitgevoerd in samenwerking met waterschap Amstel, Gooi en Vecht. De ambitie is om de inzichten die met de pilot worden opgedaan uiteindelijk beleidsmatig te verankeren. Daarmee is waterveiligheid geen randvoorwaarde achteraf, maar wordt het een sturend principe voor de verdere ontwikkeling van de stad en de gebieden.

*Amsterdam Zuid-Oost Meerlaagsveiligheid Pilot
gebiedsgerichte waterveiligheidsstrategie*

5. Waar ligt de focus van Centraal Holland?

Rolopvatting

De strategie in Hoofdstuk 3 geeft de richting op hoofdlijnen. Hoofdstuk 4 schetst het hele speelveld aan relevante uitgangspunten, opgaven en mogelijke maatregelen geordend per thema en schaalniveau. In dit hoofdstuk schetsen we waar Centraal Holland een rol ziet als collectief, zonder de verantwoordelijkheden over te nemen van de aangesloten organisaties.

Centraal Holland is geen besluitvormend bevoegd gezag. Juist daarom ligt de kracht van deze deltaregio in het verbinden, agenderen en richting geven. Centraal Holland heeft primair een **verbindende rol**: het verbinden van water- en ruimtelijke opgaven, het verbinden van schaalniveaus en het verbinden van wateropgaven onderling.

Daarnaast kan Centraal Holland –afhankelijk van de opgave en de fase waarin het zich bevindt– ook verschillende andere rollen vervullen: **belangen behartigen, agenderen, initiëren, aanjagen, coördineren en verkennen/onderzoeken**.

Bij iedere opgave wordt bewust afgewogen welke rol op welk moment nodig en passend is. **Uitgangspunt** is dat Centraal Holland alleen een rol pakt wanneer die **niet elders** is belegd en wanneer een **gezamenlijke insteek** meerwaarde heeft: omdat een collectieve aanpak het verschil kan maken, impasses kan doorbreken of reguliere beleidstrajecten en gebiedsprocessen een duwtje in de rug kan geven.

Centraal Holland agendeert relevante inzichten en potentiële oplossingen voor wateropgaven bij overheden en stakeholders in het gebied omdat dit voor het geheel van belang is. Daarnaast maakt Centraal Holland grote vraagstukken bespreekbaar in de regio. En Centraal Holland helpt gebiedspartners integrale en goed onderbouwde keuzes te maken rondom waterveiligheid, wateroverlast, zoetwaterbeschikbaarheid en ruimtelijk-economische ontwikkeling. De voorkeursstrategie fungeert daarbij als basis. Geen blauwdruk, maar een gezamenlijk kompas dat doorwerkt in NOVEX-gebieden, omgevingsvisies, plannen en programma's van provincies, waterschappen en gemeenten én de Nota Ruimte.

Focus: bovenregionaal en per strategisch doel

Centraal Holland richt zich op bovenregionale afstemming en drie strategische doelen:

1. Robuust watersysteem
2. Nu ruimte maken voor het watersysteem van later
3. Ruimtelijk-economische transitie

Deze doelen hangen sterk met elkaar samen en kunnen alleen in samenhang worden bereikt. De rol van Centraal Holland verschilt daarbij per opgave: soms ligt de nadruk op agenderen en verbinden, soms op het ondersteunen van gebiedspartners met kennis, verkenningen en integrale afwegingen.

Bovenregionale afstemming

De toekomstbestendigheid van de regio is sterk afhankelijk van keuzes in het nationale watersysteem en de omliggende gebieden én van ruimtelijke keuzes op nationaal niveau, zoals woningbouw, energietransitie, industrie, landbouw en natuur. Daarom speelt Centraal Holland een actieve, strategische rol in het Deltaprogramma en andere bestuurlijke trajecten waarin deze keuzes aan de orde komen.

De belangrijkste randvoorwaarden en aandachtspunten vanuit Centraal Holland zijn:

- Blijven onderhouden van het kustfundament door zandsuppleties.
- Blijven ontzien van de Nederrijn-Lek bij de hoogwaterverdeling op de rivieren.
- Zoveel als mogelijk behoud van zoetwateraanvoer, inclusief mogelijke optimalisatie in aanvoer en buffering ten behoeve van cruciale maatschappelijke functies.
- Tegengaan van externe verzilting (bijvoorbeeld Hollandse IJssel, Kornwerderzand).
- Tijdelijk benutten van de bergingscapaciteit op het Markermeer bij een wateroverschot in Centraal Holland.
- Afstemming over de binnenduinrand tussen de Hollandse Kust, Zoetwater en Centraal Holland.
- Afstemming over de (Utrechtse) Heuvelrug tussen de Hoge Zandgronden en Centraal Holland.
- Langetermijnkeuzes voor het watersysteem en de inrichting van Nederland in het licht van klimaatverandering en specifiek zoetwaterbeschikbaarheid in combinatie met verzilting en zeespiegelstijging.
- Invulling van water en bodem sturend in de Nota Ruimte en het Nationaal Water Programma.
- Langetermijnuitgangspunten bij transitieopgaven voor woningbouw, energie, landbouw en natuur.
- Heldere keuzes op welke economische sectoren Nederland zich richt op de lange termijn, in het licht van toenemende schaarste aan ruimte, zoetwater en milieuruimte.

Robuust watersysteem

Centraal Holland richt zich vooral op de bovenregionale opgaven die nodig zijn voor een robuust watersysteem en op de samenhang tussen de verschillende schaalniveaus. Waterbeheerders blijven daarbij verantwoordelijk voor de lokale uitwerking, in samenwerking met provincies en gemeenten. Centraal Holland behartigt bovenregionale belangen, agendeert opgaven die de regio als geheel raken en organiseert samenhang tussen schaalniveaus. Daarnaast jaagt het verkenningen en onderzoeken aan die nodig zijn om toekomstige keuzes goed te kunnen onderbouwen.

Op deze manier werkt Centraal Holland nauw samen met de gebiedspartners aan:

1. Vernieuwing Gemaal IJmuiden

Noodzakelijk om de basis op orde te brengen, de vernieuwing is prioriteit in verband met de verouderde staat, om de afvoercapaciteit te vergroten in het licht van zeespiegelstijging en het evenwicht tussen wateraan- en afvoer te waarborgen.

2. Onderzoek nieuw gemaal Amsterdam-Rijnkanaal/Markermeer

Centraal Holland doorloopt, in samenwerking met het Deltaprogramma IJsselmeergebied en het Deltaprogramma Zoetwater, een onderzoeksproces naar een mogelijk nieuw gemaal tussen het ARK en Markermeer. Dit onderzoek richt zich op wateroverlastbeperking en op de mogelijke effecten voor de zoetwateraanvoer. Opgedane inzichten worden ingebracht en afgewogen in het Maatregelenpakket Wateroverlast Centraal Holland, het vervolg van het Deltaprogramma Zoetwater en het vervolg van de Deltabeslissing IJsselmeergebied.

Nu ruimte maken voor het watersysteem van later

Centraal Holland richt zich primair op regionale gebiedsprocessen, zoals de NOVEX-gebieden, en verbindt deze met nationaal ruimtelijk beleid, waaronder de Nota Ruimte. Daarbij behartigt Centraal Holland bovenregionale belangen, agendeert het relevante vraagstukken en jaagt het regionaal verkenningen, onderzoeken en samenwerking aan.

Dat gebeurt bijvoorbeeld via:

3. **Ruimte voor water** in polders van bestaand en nieuw stedelijk en landelijk gebied om water ruimte te bieden daar waar het valt en schade te beperken.

Centraal Holland werkt als collectief aan een gebiedsbrede uitwerking van de benodigde ruimte. Hierbij wordt gekwantificeerd hoeveel ruimte nodig is en welke opties daarvoor zijn in het gebied.

4. Strategische locaties voor **noodoverloopgebieden aan het ARK/NZK**. Ruimtelijke reserveringen moeten op korte termijn worden afgewogen en gemaakt, mogelijke aanleg speelt op de middellange en lange termijn.

Stap voor stap keuzes maken in de Houtrakpolder

Sleutelproject NOVEX Noordzeekanaalgebied (NZKG)

Het Noordzeekanaalgebied staat voor grote opgaven. De haven en industrie moeten verduurzamen, de energietransitie vraagt ruimte en er is behoefte aan nieuwe woningen. Tegelijkertijd worden de gevolgen van klimaatverandering steeds zichtbaarder: periodes van droogte, hevige regenbuien, toenemende verzilting en een groeiende druk op het watersysteem.

Deze opgaven kwamen samen in het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied uit 2023. Daarin blijkt dat de Houtrakpolder een bijzondere positie inneemt. Het is een van de laatste open gebieden tussen haven, stad en infrastructuur. Juist die open ruimte maakt het gebied geschikt voor verschillende functies tegelijk: natuurontwikkeling, recreatie, waterberging én nieuwe infrastructuur zoals een transformatorstation of mogelijk een havenbekken.

Foto Wouter Zaalberg

Sinds het vaststellen van het ontwikkelperspectief werken overheden, waterbeheerders en andere gebiedspartners samen aan de verdere uitwerking. Het programma NOVEX-NZKG fungeert daarbij als katalysator. Door kennis te delen, belangen open op tafel te leggen en stap voor stap van grof naar fijn te werken, ontstaat een gezamenlijk beeld van de mogelijkheden voor het gebied.

De waterbeheerders spelen daarin vanaf het begin een belangrijke rol. Hun kennis helpt om kansen voor waterberging en klimaatadaptatie direct mee te nemen in de plannen. Tegelijk blijft de toekomst van het gebied open: sommige keuzes moeten nu worden gemaakt, terwijl andere vragen om aanvullend onderzoek.

Zo groeit stap voor stap een gedeeld perspectief op de Houtrakpolder: een gebied waar ruimte wordt gezocht voor economische ontwikkeling, natuur en water, zonder de opties voor de toekomst te sluiten.

Ruimtelijk-economische transitie

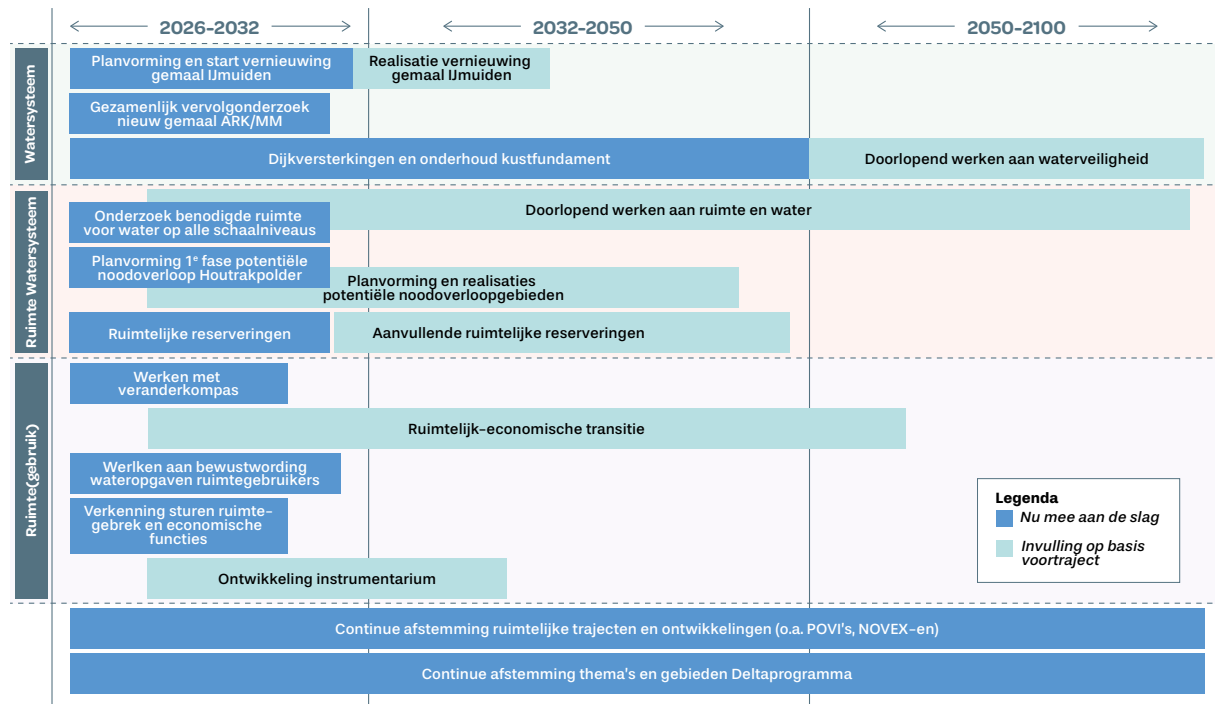
Centraal Holland richt zich bij dit strategische doel vooral op het verbinden van water- en ruimteopgaven en het agenderen en aanjagen van de benodigde transitie. Verkenningen en onderzoeken kunnen dit faciliteren. Deze aanpak vraagt om een andere manier van denken en werken. Niet langer is het watersysteem vanzelfsprekend faciliterend aan ruimtelijke ontwikkeling; water en bodem worden steeds meer een uitgangspunt voor inrichting en gebruik van de ruimte. Dat is nieuw terrein, waarin overheden en gebiedspartners samen zoeken naar passende oplossingen en nieuwe werkwijzen.

Het gaat om een geleidelijke transitie, niet om een vast eindbeeld. Daarom ontbreekt een volledige lijst met concrete maatregelen. Op onderdelen worden al stappen gezet, bijvoorbeeld via de Aanpak Zoetwater Centraal Holland ([zie het praktijkvoorbeeld op pagina 30](#)). Ook werkt de voorkeursstrategie inmiddels door in de provinciale omgevingsvisies en ruimtelijke trajecten, zoals de NOVEX-gebieden.

5. Met de voorkeursstrategie als **veranderkompas** stimuleert Centraal Holland de transitie om ruimtelijke ordening, inrichting en gebruik stapsgewijs aan te passen, zodat functies in balans blijven met water en klimaat. Hierbij houdt Centraal Holland oog voor de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de afzonderlijke organisaties en richt zich op:

- Bewustwording creëren over aanstaande keuzes en vraagstukken bij huidige en toekomstige gebruikers/gebruiksfuncties. Bij vraagstukken als het tekort aan zoetwater, verzilting, wateroverlast en waterveiligheid concreet maken wat hierin van de overheden verwacht kan worden en wat aan de sectoren zelf is, maar ook dat we vaker schade zullen moeten accepteren.
- Inzet op duidelijker sturen op ruimtegebruik en (economische) gebruiksfuncties met eventuele bijbehorende instrumentontwikkeling en middelen voor de transitie- en beheer- en onderhoudsfases met speciale aandacht voor de "grote opgaven": energietransitie, verstedelijking, veenweidegebieden, datacenters, landbouwtransitie en natuur.
- Podium bieden aan (kleine) sleutelprojecten waarin de transitie al vorm krijgt.

Dashboard

Strategische doelen in de praktijk

In de praktijk raken deze strategische doelen elkaar voortdurend. Technische maatregelen in het watersysteem, ruimtelijke keuzes en economische ontwikkelingen beïnvloeden elkaar direct. Daarom werkt Centraal Holland vanuit een meer integrale en gebiedsgerichte benadering, waarin wateroverlast, waterveiligheid, zoetwaterbeschikbaarheid in samenhang met ruimtelijke ontwikkeling worden bekeken. Vanuit die rol ondersteunt, ontwikkelt, agendeert en verbindt Centraal Holland, vooral daar waar energie en beweging ontstaan.

Zo maakt Centraal Holland de volgende grote vraagstukken bespreekbaar in de regio, maar ligt het primaat hierbij vooral bij de gebiedspartners:

- Hoe om te gaan met schaars water in tijden van droogte? Centraal Holland maakt dit bespreekbaar in het ruimtelijk domein en bij economische gebruikers, bijvoorbeeld in het kader van de Nota Ruimte.
- Voor welke economische, industriële of agrarische functies is nog plek in de regio? Centraal Holland brengt het langetermijnperspectief in, met behulp van de adaptatiepaden uit het Kennisprogramma Zeespiegelstijging.

Bij de volgende vraagstukken trekt Centraal Holland veel meer de regie naar zich toe en ondersteunt het gebiedspartners bij het maken van integrale en goed onderbouwde keuzes:

- Welke meekoppelkansen met potentiële noodoverloopgebieden en ruimte voor water in de polders zijn te verzilveren voor recreatie, toekomstbestendige natuur, ruimtelijke kwaliteit en de landbouwtransitie? Hierbij verbindt Centraal Holland de wateropgaven met ruimtelijk-economische afwegingen in de NOVEX-gebieden en als input voor gebiedsprocessen.
- Waar en hoe zijn woningbouw en vitale functies mogelijk en waar niet? Hierbij deelt Centraal Holland relevante inzichten om mogelijke toekomstige oplossingsrichtingen niet nu al te blokkeren.

Ook in het BO Leefomgeving Noordwest d.d. juni 2025 kwam die verwevenheid duidelijk naar voren. Hier werd door Rijk en regio besloten om de Wateroverlastopgave in het Deltaprogramma Centraal Holland aan te pakken vanuit een **Scopebepaling Maatregelenpakket Wateroverlast**. Technische en ruimtelijke maatregelen worden in samenhang, over sectoren en watersystemen heen, uitgewerkt en afgewogen. Hiermee wordt onder meer toegewerkt naar een samenhangende risicobenadering voor wateroverlast, met daarin maatregelen om de kans van optreden en de gevolgen te beperken. Die risicobenadering heeft ook oog voor de verdeling van verantwoordelijkheden, bekostiging en financiering.

De kracht van Centraal Holland zit niet in afzonderlijke maatregelen, maar in het verbinden van opgaven, schaalniveaus en partijen. Met de voorkeursstrategie als gezamenlijk kompas voor de komende jaren. Vanuit de verbinding, het overzicht en gericht op de lange termijn, helpt Centraal Holland om gezamenlijke keuzes over de toekomst van water, ruimte en economie in de regio nu al onderdeel te maken van ruimtelijke en bestuurlijke afwegingen.

Aanpak zoetwater in de kustzone van Centraal Holland

In de kustzone van Centraal Holland neemt de druk op de zoetwaterbeschikbaarheid toe. Door verzilting en langere droge perioden komt er steeds minder zoetwater beschikbaar, juist in gebieden waar de landbouw afhankelijk is van goede waterkwaliteit. Dat raakt met name de bollenteelt: een kapitaalintensieve sector met grote economische betekenis voor de regio.

Aan deze ontwikkeling is niet te ontkomen. Richting 2050 nemen de zoutgehaltes in het oppervlaktewater namelijk verder toe, tot niveaus die niet langer passen bij een gezonde en rendabele teelt. En de mogelijkheden om via technische maatregelen extra zoetwater aan te voeren of vast te houden zijn beperkt. In droge perioden ontstaat daardoor een structureel tekort.

Een bloeiende toekomst van de bollenteelt op deze locaties vraagt ingrijpende aanpassingen, innovaties en investeringen van de sector zelf. Denk aan het vergroten van de zelfvoorzienendheid door buffering en infiltratie van zoetwater en aan nieuwe teeltmethoden zoals zouttolerante gewassen, precisie-irrigatie en minder grondgebonden teelt.

Maar het is óók noodzakelijk dat Rijk en provincies bepalen waar bollenteelt toekomstbestendig is en waar andere functies beter passen. Dat leidt tot uiteenlopende toekomstscenario's, zoals verduurzaming van de sector, herstructurering met transitiezones tussen landbouw en natuur en waterbufferzones of verplaatsing van de sierteelt naar geschiktere locaties.

Met de Aanpak Zoetwater brengt Centraal Holland deze toekomstscenario's samen met ondernemers, Greenports, overheden, waterbeheerders en financiële partijen in beeld. Niet vanuit een vast eindbeeld, maar door stap voor stap inzicht te krijgen in wat mogelijk en wat nodig is voor een economisch en ecologisch vitale regio.

Foto Jos van Alphen